

JOSEPH WRESINSKI

Szegények egyháza

Joseph Wresinski atya

Joseph Wresinski lengyel apa és spanyol anyja gyermekeként született 1917. február 12-én, és Angers-ban nőtt fel nagyon szegény családban. 1946. június 29-én szentelték pappá Soissons-ban. Miután tíz évig működött Aisne megyében mezőgazdasági, illetve munkásvidékek papjaként, püspöke 1956-ban a párizsi régióhoz tartozó Noisy-le-Grand hajléktalantelepére küldte. Itt alapította 1957-ben, a legnyomorúságosabb körülmények között élő családokkal együtt az ATD – Negyedik Világ Mozgalmat, és itt kezdett maga köré gyűjteni olyan embereket, férfiakat és nőket egyaránt, akik kulturális gyökereik és lelki beállítottságuk különbözősége ellenére mindnyájan egész életüket arra tették fel, hogy segítsenek megszüntetni a nyomort mindenütt a világon (ők az önkéntesek). Létrehozta a „szövetségesek” hálózatát, akik készítik „lejártni magukat”, hogy a nyomort többé ne lehessen sorsszerűnek tekinteni. (1991-ben az ATD – Negyedik Világ száztizenhat országban volt jelen a Mély Nyomor Állandó Értekezlete révén, az önkéntesek pedig – háromszázötven állandó munkatársal – négy kontinens huszonnégy országában segítettek a rászorulókat. Napjainkban a Mozgalom mintegy négyszáz állandó önkéntest számlál, közülük körülbelül kétszázötvenen öt évnél régebben csatlakoztak, és csaknem harminc országban vannak jelen.)

Joseph Wresinski 1979 óta tagja a Francia Köztársaság Gazdasági és Társadalmi Tanácsának. 1987 februárjában jelentést nyújtott be az egész Európát, sőt a világot érintő jelentős társadalmi és politikai hatásokról *Mély szegénység és gazdasági-szociális bizonytalanság* címmel. Ugyanezen év október 17-én emlékkövet avatott Párizsban, a Trocaderón, nem messze az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata emlékkövetétől, s e köre az alábbi szavakat vésette: „Ahol az emberek arra vannak ítélve, hogy nyomorban éljenek, ott sérülnek az emberi jogok. Szent kötelességünk összefogni, hogy e jogoknak érvényt szerezzünk.”

Joseph Wresinski 1988. február 14-én tért meg az Úrhoz. Teste annak a kápolnának a kriptájában nyugszik, amelyet ő épített az ATD – Negyedik Világ Mozgalom Nemzetközi Központjában, a franciaországi Méry-sur-Oise-ban.

1992 decemberében az ENSZ Közgyűlése október 17-ét a szegénység elleni küzdelem világnapjává nyilvánította.

JOSEPH WRESINSKI

Szegények egyháza

*Gilles Anouil beszélget
Joseph atyával*

BENCÉS KIADÓ
Pannonhalma, 2010

Tartalom

Előszó.....	9
Egy kisfiú az erőszak világának ördögi körében	12
Csak önmagunkat ajánlhattuk fel	24
Az egyház a szegények egyháza	33
A legszegényebbek élete a kegyelem forrása	73
Beletestesülni egy népbe.....	93
Isten népe, a Negyedik Világ	111
Honnan jönnek?.....	145
Lumpenproletár dolgozók, avagy a munkásvilág fájdalmas oldala.....	177
Korunk keresztútjai.....	207
Az első szövetségesek, avagy a kompromittálódás bátorsága.....	229
„Evezz a nyílt vízre, és vedd ki hálódát!”	257
Mit is jelent a legszegényebbek prioritása?.....	301
A felszabadítás teológiája	335
Megszentelt élet.....	373
Utószó a magyar kiadáshoz.....	389
Jegyzetek	397

Előszó

Találkozás Joseph atyával¹

Joseph Wresinski atya és Gilles Anouil beszélgetéseinek már legelső olvasásakor elfogott bennünket az az érzés, hogy olyan könyvvel van dolgunk, amely rabul ejt, olyan vallomással, amely mindenkit legmélyebb meggyőződéseiben érint. Joseph atya – hiszen ezen a néven ismerik nemcsak környezetének tagjai, hanem a közvélemény is – mindjárt a lényeggel kezdte, s inkább a könyv végére hagyta az önéletrajzi vonatkozásokat, valamint az általa alapított ATD – Negyedik Világ Mozgalom krónikáját. Akik akár csak egyszer is találkoztak vele, tudják, hogy számára ez a lényeg: a szegények egyházának megvallása... Nem egyrészt az egyház, másrészt a szegények megvallása, hanem e kettőé, szétválaszthatatlanul. Ugyanabban a kontextusban.

Ellentmondás? Először így gondolhatjuk: annyit sulykolják belénk, hogy az egyház összejátszik a gazdagokkal és hatalmassalakkal, ugyanakkor elárulja a szegényeket. Jogos kritika vagy csak álokoskodás? Itt ennek nincs jelentősége. Joseph atyával egyszerre egy másik világlátás tárul fel: az egyház a szegények egyháza; az egyház a szegények, és semmi más. Ez létalapja, ugyanakkor ez a maga legmélyebb valóságában, de jure és de facto, hivatásánál és természeténél fogva.

Joseph atya tapasztalatból beszél erről az egyházzól, abból a tapasztalatból, amely egészen gyermekkoráig vezethető vissza. Természetes, egyszerű és hiteles hangon szól egyszerre az egyházzól és a szegények, a kirekesztettek mozgalmáról, nyomorúságos

életükről, bukásukról és szegényükről – a Negyedik Világról, hogy ezt az új, Joseph atya által alkotott kifejezést használjuk. És ez zavarja, sőt felkavarja és kiforgatja az egyházzal és a kereszténységről bennünk élő képet, elképzeléseket és érzéseket. Szinte olyan, mintha Jézus újfelfogalmazná a nyolc boldogságot. De vajon nem ugyanerről az egyházzal tettek-e tanúbizonyságot a szentek? Az Urat dicsőítő Mária, Assisi Szent Ferenc, Páli Szent Vince, Jeanne Jugan,² Charles de Foucauld,³ hogy csak néhány nevet említsünk... Valójában ez az evangélium, azaz Krisztus egyháza.

Ennek az üzenetnek az erejéhez képest milyen lényegtelennek tűnnek szokásos kiadói aggályaink, mint például az a javaslatunk, hogy változtassuk meg a kötet felépítését! Azt kértük, hogy Joseph atya önéletrajzi írása és az ATD – Negyedik Világ Mozgalom krónikája kerüljön a könyv elejére. Hiszen nem felelnek-e meg jobban az elbeszélő részek az olvasó joggal feltételezett kíváncsiságának? Így aztán – kétségkívül nehezen igazolható – kiadói felelősségünk nevében bizonyos fejezetek sorrendjét felcseréltük, egyúttal megváltoztatva Joseph atya elképzelését. Ezáltal új jelentőséget adtunk a nagyívű gondolatoknak és az üzenetnek úgy, hogy az olvasót az egyszer már olvasottak újragondolására, mélyebb befogadására és átelmélkedésére készítsük; a lényeg az azt kiegészítő, lelki épülésünket szolgáló részek közé rendeztük. Márpedig ezek a gondolatok, ez az üzenet alkotja azt a fényt, erőt és okot, amelyből a tett fakad. Ővék tehát az elsőbbség. S ennek a könyvben is meg kell nyilvánulnia. Szerencsére így is lett.

Már csak az maradt hátra, hogy indításként röviden ismertetessük a Mozgalom tartalmát. Egy leíró jellegű szöveg ezen a ponton is megváltoztatta volna a perspektívát. Egyszerűen azt kértem Joseph atyától, hogy egy bevezető beszélgetés során foglalja össze néhány szóban a lényegét. Egy reggel eljött a kiadóba. Addigra már előkészítettem néhány kérdést. Ő azonban egyszerűen, csöndesen, anélkül hogy előre megbeszéltük volna, átadta a későbbiekben olvasható vallomást.

A szöveg sokatmondó és lényegretörő; nem volt vele más teendőm, mint hogy néhány jelentéktelen stilisztikai javítást leszámítva egyszerűen szóról szóra letisztázzam. Ezt a tisztázatot az alábbiakban közöljük. Néhány nappal később Joseph atya egy másik szöveget is eljuttatott hozzám: e sorok felidézik gyermekkorát és édesanyja alakját, s egyúttal tanúsítják, hogy a Negyedik Világ egyházában született. Ezt a szöveget adjuk közre a következőkben.

De előtte még egy megjegyzés: már néhány sor után látni fogjuk, hogy Joseph atya a legcsekélyebb jelentőséget sem tulajdonítja saját személyének; nem magáról mesél. Az ilyen nagyfokú szerénység ritka dolog, és egyúttal meglepő az efféle, hangsúlyosan önéletrajzi vonatkozású írásokban. Ugyanez a tény lep meg, ha Abbé Pierre,⁴ Emmanuelle nővér,⁵ Teréz anyja, Depierre atya⁶ írásait olvassuk, vagy bárki másnak a műveit azok közül, akiknek kezdeményezését napjainkban felhívásként vagy az idők jeleként értelmezhetjük. Arról beszélnek, ami megadatott nekik, hogy átéljék, hogy rátaláljanak és hogy megtegyék, mintha mindez egyáltalán nem rajtuk múlna; mintha prófétai gesztusuk egyszerűen a körülmények természetes és magától értetődő gyümölcse és Isten műve volna. Nem akarják hangsúlyozni érdemeiket; pusztán meg akarnak osztani velünk egy látásmódot, egy rögeszmét, egy fellépést, egy hivatást... – mintha a dolgokat nem ők maguk alakítanák. Úgy beszélnek minderről, mintha maguktól semmit, vagy csak nagyon keveset tettek volna; épp csak nem kérnek bocsánatot azért, hogy éppen ott voltak, a fény és a könnyőreletesség felfakadásának metszéspontjában, az emberért folytatott harc első vonalában. Ott találták szembe magukat a valósággal; ennek a valóságnak a feltartóztathatatlan ereje megragadta és arra kényszerítette őket, hogy reagáljanak, leleményessé váljanak, cselekedjenek, egyszóval és végeredményben, hogy szeressék testvéreiket. Ez a készítés láthatatlan és egyszerűsmind ellenállhatatlan. Ők maguk „passzívok”. Boldog passzivitás, amely nem közömbösség, hanem készség, odafigyelés, sebez-

hetőség, a másik embernek és Isten cselekvő kegyelmének befogadása. Annak kegyelme, hogy a másik megérintett, hogy lelkünk mélyén hordozzuk, hogy „elviseljük” – vagy „elszenvedjük”, hiszen etimológiai értelemben a két szó ugyanaz. Olyan „passzivitás”, amely egyúttal „szenvedély” is, a szó mindkét értelmében: a belülről érintettség és a fenntartások nélküli elkötelezettség „szenvedélye”. Ebből a passzivitásból és szenvedélyből fakad az igazak meglepő és elszánt cselekvése.

Megszentelt élet

GILLES ANOUIL: *Ha össze kellene foglalnia, mit kíván az egyház számára, mit mondana?*

JOSEPH ATYA: Beszélgetéseink során végig arról a vágyról beszéltem, amely szüntelenül gyötör: hogy az egyház azonosuljon a mai kor gyűlöletes, visszaszító nyomorával. Hogy ismételen azonosuljon önmagával úgy, hogy megszeretteti magát a legszegényebbekkel, és továbbadja ezt az átélt és megosztott szeretetet a világnak. Hogy a világnak szóló üzenetét járja át az a szeretet, amellyel a legszegényebbek fordulnak felé, mivel benne Krisztus meggyalázott, feldagadt, köpésekkel elcsúfított arcára ismertek. Ez a Krisztus támadt fel. A legmegvetettebb emberek létének valóságában Isten nem pusztán kifejezi, hanem kinyilatkoztatja önmagát. Nem tárgyként vagy eszmeként, hanem szeretni való lényként fedi fel magát. Minden erőmből azt kívánom, hogy a mai egyház ezt élje és hirdesse.

Biztos vagyok abban, hogy képes lesz újrafogalmazni az evangelizációt, méghozzá arra az új alapra építve, amelyet a nyomor világa iránt elkötelezettek jelentenek. Megtalálja az ennek megfelelő új formákat, amelyek majd nemcsak a szegénységet, hanem a nyomort is képviselni fogják. A világ számos olyan intézményt hozott létre, amelyek választ kerestek az emberiség kérdéseire. Ezek kétségkívül jó szándékúak, ám idővel épp azt akadályozták, hogy a szegények tömegei is helyet kaphassanak bennük. Az ő számukra az intézmények programjai hatástalanok maradtak. Az egyház viszont nem tehet mást, mint hogy kitarja előttük kapuit, és hagyja, hogy elfoglalják. Akár új utakra is vállalkozik, csak hogy szerethesse a legszegényebbeket. Úgy szeresse őket, hogy – a többi hús-vér emberen keresztül – tudhassák: a szeretet lehetséges, és elhozza a szabadságot.

Az egyháznak a nyomor szomjazó sivatagába, erre a senkiföldjére kell olyan embereket, révészeket küldenie, akik átviszik hozzá a Negyedik Világ családait. Hiszen csak ezzel a feltétellel jelentheti ki: „Ti mindnyájan Isten gyermekei vagytok, testvérek egyazon közös sorsban, amely megtiltja, hogy bármelyikötöket alacsonyabb rendűnek tartsátok, és kitzásítsátok magatok közül.” Az egyház csak tapasztalatból beszélhet; a testvériségnek benne meg tapasztalt valóságnak kell lennie, és ehhez embereket kell küldenie a Negyedik Világba.

– *Amint mondja, az egyházban az intézménynek együtt kell járnia a szeretettel. Hogyan lehet összeegyeztetni a szabályokat az irgalmas szeretettel?*

– Ezt próbálja megvalósítani az egyház kétezer éve. De hogy a szabály ne pusztítson és ne bénítson, ahhoz óriási emberi erőfeszítések kellenek. Enélkül végül még az egyház is tilalomfává válna a szegények számára. Velük kapcsolatban abszolút adós a szív érzékenységére neveléssel, és a neveléssel általában; azzal a neveléssel, amely lehetővé tenné, hogy Isten parancsai a szeretet megélésének megannyi eszközévé válhassanak számukra. Az egyház teljesen sebezhető egy olyan világban, amelyben semmire nem kötelezhet, és ahol tanítását gyakran nevetségessé teszik. Rajta kívül egyedül a szegények ilyen kiszolgáltatottak. Minden korszakban együtt tudják újra felfedezni, hogy egyedül a szeretet számít.

Ma az egyház nem hirdeti a szeretet elsőbbségét úgy, ahogyan azt a maga mindennapi életével tette valamennyi történelmi korban, amikor folyamatosan jelen volt az emberek életében. Akkor könnyebben megtehetette, hogy Isten szeretetéről beszéljen, mert nemcsak együtt harcolt, hanem együtt is élt velük. A pap nem tartotta haszontalannak, hogy végiglátogassa a családokat, az apáca nem érezte fölöslegesnek magát az iskolában. Mindketten a bizalomteljes, közvetíteni és nevelni képes, barátságát nyújtó

egyházat képviselték. Szó sincs arról, hogy ma is a régi módokon kellene eljárjunk, de ahhoz, hogy az egyház beteljesítse küldetését, olyan embereket kell küldenie, akik teljes mértékben elkötelezettjei a személyes kapcsolatnak, s akik egészen annak szentelik magukat, hogy lelkük legjavát Isten végtelen gyengédségével kapcsolják össze.

– Azt mondja, annak szentelik magukat. A papi hivatásra gondol? Ez mintha már megint szembehelyezkedne azzal a véleménynel, amely szerint minden hívőnek egyaránt küldetése van.

– Azt az egyháznak kell eldöntenie – és nem a jómódúak véleménye, hanem a legszegényebbek szükségletei szerint –, kiket érez igazán a sajátjainak. Gyakran gondolok a papjaitól megkívánt nőtlenségre. Ezzel igazán kényelmetlen, és a mai világban veszedelmes helyzetbe hoz bennünket. Miért? Egyesek úgy vélik, csak arról van szó, hogy az egyház előír egy szabályt. Ez nem így van. Az egyház, mivel nagyon régóta áll kapcsolatban az emberekkel, és főként a szegényekkel, tudja, hogy ha nekünk az Úr nincstelen állapotának tanúivá kell válnunk, ennek nem pusztán az anyagi javaktól való megfosztottságban kell megnyilvánulnia. Természetesen ez sem hagyható figyelmen kívül, de ennél több a saját testünktől való megfosztottság. Ebben kapjuk meg a keresztre feszített

Krisztus stigmáit. A papi nőtlenség nem más, mint az emberiség iránti mély tisztelet megvallása az egyház részéről. Késznek mutatkozik arra, hogy elve-szítsen valamit, ami embersége lényegéhez tartozik, hogy valami más természetű többletet nyerjen.

Az egyháznak tehát jó oka van arra, hogy elhívja és megszentelje azokat, akik így átadják magukat az Úrnak. Az is feladata, hogy egyértelműen kijelölje számukra, hogy ezen a földön kik jelentik a börtönbe vetett, éhező, mezítelen és beteg Krisztust, és átöleljék őket szeretetükkel. És soha nem lankadó gondot kell viselnie arra, hogy mintaszerű képzésben részesítse őket. Olyan képzésben, amely a szívet késszé teszi a szeretetre, és arra az állandó elköteleződésre, amelyre az abszolút alsóbbrendűsége kár-hoztatott nyomorultak oly nagyon szomjaznak.

Azt kérdezi, szükséges-e a felszenteltség vagy valami sajátos küldetéstudat a legszegényebbek és az egyház szolgálatához. Először is azt válaszolom, hogy mindenestre az egyház számára mindenképpen a felszenteltek azok, akik elsődlegesen hivatottak arra, hogy Istent az emberek közül éppen a legnyomorultabbakban szeressék. De nem e nagyon szervezett formába terelt, új keretek között, amelyek személytelenné tették az adakozást. Az egyháznak újra kell fogalmaznia minden egyes ember személyes válaszában azt a részét, amelyet – minde-nek ellenére – a kölcsönös segítségnyújtás más ko-

rokban magába foglalt. Újra fel kell lelnie e folyamatos elköteleződésnek azt a részét, amely kísérte a szegények javára történő adakozást, vagy inkább, amit az adakozás kísért. Ezt a gesztust úgy őriztük meg, hogy az egyházból átvittük nagy, névtelenebb segélyszervezetekbe. Nem őriztük meg fizikai jelenlétét, amely pedig válasz volt a Negyedik Világ szorongására és békevágyára.

Tudnia kell egyébként: a legszegényebbek tisztán látják, mennyire köteleztük el magunkat. Amikor egy laikus védeni akarja magát tőlük azzal, hogy saját személyes életet és kibontakozást követel magának, vagy biztosítékokat a jövőt illetően, ők ezt teljesen tisztán megérik. S ekkor nem tudnak maradéktalanul megbízni benne, igazi változást várni tőle. A telepeken és a nyomornegyedekben élő családok ezt számos alkalommal értésemre adták. De azért elfogadják ezeket a határokat. Megértik, milyen nehéz a laikusoknak mélyebben elkötelezniük az életüket. Ellenben sosem láttam, hogy ilyesmit elfogadnának egyházi személyektől. A családok nem tudják elfogadni, hogy papok vagy apácák számolgassák az idejüket, vagy hogy közösségükből védőbástyát emeljenek ellenük.

Én azt tapasztaltam, hogy a Negyedik Világ családjai úgy tesznek különbséget, mintha tudnák, hogy az egyházi személyek az egyház rejtett, homályban maradó, alázasos részét kell hogy képezzék. Nem

értik meg azokat a kötelezettségeket, amelyeket gyakran a rend szabályzata kényszerít a szerzetesnővérekre, például hogy minden hétvégén vissza kell térniük közösségükbe. Ez sértő a számukra; mintha az ő telepüket nem tarthatnák olyan helynek, ahol valóban lehet élni; mintha határokat lehetne szabni azok lelki és emberi elköteleződésének, akiket ők „kedvesnővéreknek” hívnak.

Szerintem a Negyedik Világ arra tanít bennünket, hogy az egyháziak jelenléte a szegénység világában csak akkor hiteles, ha felszenteltségüket és elhivatottságukat teljes bizalommal és fenntartások nélkül ajánlják fel a családoknak, úgy, mint azok, akik távoli missziókba mennek, vagy a munkásosztállyal vállalnak sorsközösséget.

– *Nem gondol egy új kolduló rend alapítására?*

– Nem azt mondtam, hogy a papoknak koldulni kellene menniük. A kolduló rendek megkérdőjelezték a fennálló világot, de egyáltalán nem adtak közvetlen választ a nyomorra. Anélkül, hogy részletekbe bocsátkoznék, azt mondhatom: talán kár, hogy ma már nem látjuk a kolduló rendek tagjait házról házra járni, akik ezzel emlékeztethetnének arra, hogy az emberiség szívében ma is ott bolyongó nyomor ellenáll minden társadalmi szervezetnek és intézménynek. Ez a házról házra járó koldulás mindmáig

működő gyakorlat a világ számos részén, s ettől nem szenved kárt az igazság, épp ellenkezőleg. Kétségtelen, hogy már rég túl kellett volna lépniük a társadalmi, gazdasági és politikai rend kétségbevonásának e régi megnyilvánulásain. De nem tudtuk helyettesíteni őket más formákkal, hogy azokban testesülhetne meg Krisztus, aki ezúttal is intézményeink elégtelenségeinek tanúja. Egyedül a legszegényebbek – akik még szegénylősebbek, mint korábban – szólíthatnak föl az osztozásra.

De én valójában mást szerettem volna. Papokról, nővérekről és szerzetesekről álmodtam, akiket egy olyan egyház küld el, amelynek létjogosultsága a megbocsátás, s ők azt a küldetést kapják, hogy ezt a megbocsátást a legszegényebbekkel együtt éljék meg. Tudván, hogy a valódi felszabadulás, az ember számára alapvető és nélkülözhetetlen szabadság a megbocsátás. Ez nem elméleti elképzelés, ezt az üzenetet még a Negyedik Világ családjai is közvetítik életük minden napján. Ahogy már mondtam, ők testesítik meg a legkézzelfoghatóbb módon az evangélium üzenetét. Itt az ideje, hogy ezt megmondjuk nekik, és hogy segítsünk nekik ezt örömmel megélni.

Ez nem egyedül az egyház ügye,⁵⁰ nem is csak felszentelt munkásaié. Mély meggyőződésem szerint ez minden ember ügye, és minden ember, bármilyen vallású legyen is, ennek szentelheti az életét. És úgy gondolom, hogy minden élet odaajándékozása-

sának ugyanakkora a súlya, ugyanakkora az ára, ugyanazt a felszabadulást hozza el, bárki legyen is az illető. De el kell fogadni, hogy a nincstelenségben való kitartás lehetetlen megfelelő képzés, valamint hatékony és folyamatos támogatás nélkül. Mások választhatnak szabadon, hogy odaadják-e magukat, vagy hogy nyújtanak-e képzést és támogatást. Az egyháznak nincs választása, a legszegényebbekhez küldetett, ő maga a szegénység, és a közösség, ami ő maga, vagy a képzés, amit nyújt, elsősorban értük létezik. Sosem hangsúlyozzuk eléggé a kapott küldetést. Ha nem mennénk a Negyedik Világba, úgy viselkednénk, mint a balga szüzek, nem gyümölcsöztetnénk azt a felbecsülhetetlen örökséget, amit kaptunk. Egyébként nem mondom, hogy az egyháznak könnyű a Negyedik Világba menni. Küldetést kapott rá, de ez a küldetés meghaladja az ember erejét.

Ez a küldetés először is arra szól, hogy menjen az emberek közé, azután arra, hogy képezze és támogassa munkásait. Gondolja csak el, milyen nehéz elhagyni a világot, otthagyni a nyáját az elveszett bárányért. Gondoljon az értelem, az érzelem és a lélek minden készítésére, amelyek elhítetik velünk, hogy úgy is megtehetünk mindent a világért, ha benne maradunk. Ma felszólítást kapunk a felszabadítás, az igazságosság és a béke előmozdítására, sőt a világ lelkiismeret-furdalást kelt bennünk, ha haladéktalanul belé nem vetjük magunkat. Milyen hangon és

milyen erővel tudnak megszólítani bennünket a legszegényebbek a sürgető kérések fülsiketítő zajában? És milyen vonzerővel bírhat a másoknak adott élet egy olyan korban, amikor az önátadást gyakran az emberi önmegvalósításhoz való jog kétségbevonásának tekintik? Életünk átadása emberi jog, szabad átadása a legszegényebbek megkérdőjelezhetetlen joga. De nem olyan korban élünk, amelyben ezt könnyen ki lehetne mondani.

Ugyancsak nehéz, és egyre nehezebb lesz kinyilvánítani azt, hogy képzés és támogatás jár azoknak, akik válaszolnak a hívásra. Korunkban, amikor mindenki szakértője mindennek, ami él és az emberrel kapcsolatos, amikor minden ember potenciális felszabadító, a felszabadítás bajnoka, hogyan lehetne megláttatni az egyház kínálta különleges képzés valódi jelentőségét? A világ ma megenged minden vakmerőséget, minden tapasztalatot, s elhivatottságot ad minden embernek. S az emberek felelőségük teljes tudatában élnek; ezt a hallatlan nyereséget tapasztalhatjuk meg magunk körül napjainkban. De az éremnek van egy másik oldala is: úgy érezzük, hogy minden olyan kérdésben, amely nem a modern technológiát érinti, már elegendő tudással rendelkezünk. Mivel az ember szakértő az emberiség dolgaiiban, felelősen gondolkodik testvéreiről, tudja, mit kell tennie. Mi többet adhatna a képzés, a felszenteles? Nem akarózik tudomást venni arról, hogy az

egyház örökségként hordozza a legszegényebbek iránti szeretetet, s hogy ezt a szeretetet tanulni kell, hiszen távol áll az emberi természettől, ezért gyakorlást és sok segítséget igényel.

– Nem akaróznék tudni, de azért mindennek ellenére érezzük. Nem ez teszi-e a laikusokat, így engem is, örök elégedetlenekké? Sok szempontból lenyűgöz bennünket az az életegység, az az abszolút egység, amelyet a felszentelés kínál. Elégedetlenek vagyunk, hogy nem tartozunk a felszenteltek közé. De nagyon könnyű elhessegetniünk ezt a gondolatot, hiszen a világ olyan kihívások bőséges választékát teríti lábunk elé, amelyek sokkal kevesebb igényt támasztanak velünk szemben.

– Ezek valós kihívások, és mindenképpen olyanok, amelyek kegyelmi pillanatokot tartogathatnak. Mindez nagyon előremutató, de azért nem kellene lemondani arról, hogy az embereket megtanítsuk a végsőig elmenni eszményeikért. És ezt a tanulást nagyon korán kell elkezdni az életben, az óvodában vagy kisiskolás korban.

Egyébként nem ebben áll-e a keresztény iskola valódi létjogosultsága? Ez a létjogosultság sokkal konkrétabb, szilárdabb, mint ahogy gyakran gondolják. Egyáltalán nem pusztán a családok szabad választásáról van szó. Annak szabadságáról van szó,

hogy az egyházban éljünk, valamint hogy a gyermekeknek és a szegényeknek joguk legyen megismerni az egyházat. Évszázadokon át hűségesen tanította a legszegényebbeket, ma is alapvető feladata, hogy folytathassa közöttük tanító hivatását. Korszakokon át szüntelenül harcolt a szegények tudatlansága ellen. Bárhol, ahol hiányzik az oktatás, tanító hivatásának gyakorlása élet-halál kérdés számára. Nem arról van szó, hogy helyettesítsük az állami iskolát, hanem arról, hogy végre az egyházhoz kapcsoljuk az utcát, a nyomornegyedeket, a lumpenproletár lakótelepeket. Ebben példát kell mutatnia. Annál is inkább, mert országainkban ez az egyetlen olyan intézmény, amelynek birtokában van, vagy helyesebben, amely maga a szegények emlékezete. Ez egyetlen más intézményről sem mondható el.

De minden más létjogosultságnál jobban számít az a feladat, hogy megossa a kisgyermekkel, amit egyedül ők képesek felfogni: az abszolútumot, a meg nem alkuvást, a teljes őszinteséget. A gyermekek és az egyház sorsa összekapcsolódik, mintha öröktől fogva tartó cinkosság volna köztük. A gyermekeknek joguk van azzal a szenvedéllyel élni, amelyre mi, felnőttek, nem mindig vagyunk képesek, tudniillik együtt élni az Abszolútummal, állandó bizalmas viszonyban lenni vele. Innen indul ki az a szándék és az az ígéret, hogy le tudjunk mondani

a világról a legszegényebbek, a leginkább megvetettek javára.

– Amikor ígéretről beszél, szerzetesi fogadalmat ért rajta? Azt mondja, az egyház feladata, hogy ennek kereteit megteremtse, de egy egyház által felszentelt szerzetesi életre gondol?

– Nem tudom, milyen formát ölthet egy efféle ígéret, milyen pecsétet ütne rá az egyház. Csak azt tudom, hogy a Negyedik Világnak szorongatóan nagy szüksége van teljes egészében neki szentelt férfiakra és nőkre. És hogy ez utóbbiaknak égető szükségük van arra, hogy biztosak lehessenek abban: egy közösség bizta rájuk ezt a missziót, egy közösség küldi és támogatja őket, amely egyben biztosíték képzettségükre és hűségükre. A nyomor, sosem hangsúlyozhatjuk eléggé, nem tesz egységessé; önmagában sosem lesz közös nevező. Önmagában sosem vezet valamiféle gondolkodásmódhoz vagy erkölcshöz. Cselekvéshez vezet, ami hamarosan cselekvéskényszerbe fordul át, ez pedig azzal a kockázattal jár, hogy tönkreteszi művelőjét. Mert önmagában a cselekvés sem hoz létre egységet; csoportokra tördeli, megosztja az embereket. Az egyház küldötteinek az adott terepen óriási szükségük lesz egy erős közösségre.

– *Jól gondolom, hogy az egyház legfőbb ereje a szüntelen elmélkedésben és szentségimádásban van? Milyen helyet foglalnak el a szemlélődő rendek a nyomorhoz képest?*

– Egyedülálló szerepet töltenek be. Kezdettől fogva nagyon szerettem volna, hogy olyan férfiak és nők jöjjenek Noisy-le-Grand-ba, akiknek egyedüli elfoglaltságuk az imádkozás, a szentségimádás, az elmélkedés, a csend és a béke megteremtése. Olyan békéé, amely szinte tapintható. El sem tudja képzelni, milyen nagy szükségük van erre a Negyedik Világ családjainak. Alapvető fontosságú, hogy zaklatott világukba beléphessen ez a szilárd elem, a béke örökévalósága.

– *Egyáltalán lehetséges bármiféle ozmózis e két ennyire ellentétes világ között?*

– Ezek nem ellentétesek egymással. Az egyik csordultig van azzal, amire a másiknak a legégetőbb szüksége van. Elég, hogy jelen legyenek egymás életében. Gyakran tűnődtem azon, mire jó az egyház imádsága, szentségimádása, mire jó, hogy Isten discsőségéről énekel, s eléje viszi a szegények imáját, ha a szegények nem tudnak róla, és nem tudnak bekapcsolódni. Majd ott válik ez lehetségessé, ahol a magukévá teszik az egyháznak ezt az imáját, és ak-

kor, amikor egy szép napon azt veszik észre, hogy az egyház belsejében vannak, az egyház hordozza őket. Amikor arról a kínzó vágyamról beszéltem, hogy az egyház azonosuljon korunk nyomorával, erre az elengedhetetlen szemlélődő jelenlétre is gondoltam.

Ez a jelenlét teljességgel lehetséges. Ha az ellenkezőjét hisszük, igaztalanul bántjuk a szegényeket. Egymás kölcsönös befogadása megtörténhet, feltéve, hogy az egyház megismerteti magát velük. Össze sem tudom számolni azokat az asszonyokat, akiket apácák neveltek, és akik meglehetősen viszontagságos életük vége felé azt mondták: „Atyám, ha tudná, mennyire sajnálom, hogy nem lettem apáca!” És ez nem valami felületes szándék, amelyből ma sokat láthatunk. Nem is olyan megjegyzés, amelynek ők maguk sincsenek tisztában a jelentésével. Gyermekkorukban imádkozó szerzetesnővérek között éltek, és megérintette őket az a békéből és az elmélkedés teljességéből született csend.

Bizonyos történelmi okokból a szemlélődő rendek a világon kívülre számúzták. Pedig egyedül ők mondhatják ki: a világban vagyok, de nem vagyok a világból való. Egyedül a szemlélődő rendek tudnak változatlanul megmaradni, őket nem kényszerítette megalkuvásra, még csak ki sem kezdhetette semmiféle divat, sem a világ valamely eszméje. A múltban a szemlélődő rendek nem azért vonultak el vidékre, hogy elmeneküljenek a világból, hanem mert az em-

berek, főként a szegények, ott éltek. Ma viszont már nem ott vannak, ahol a szegények élete zajlik.

Talán a szemlélődő rendek a mai egyház fekete bárányai, meg nem értettjei? Ők azok, s ma jobban, mint valaha, akik megvalósítják a Getsemáné-kert teljességét. Az Olajfák hegyén minden olyan gyorsan történt, de ami ott lezajlott, az volt a teljes megváltás. Az ember haszontalannak érzett imája, az a meg nem hallgatott, meg nem értett, el nem fogadott imádság, amely által mégis üdvözülni az ember: ezek ők, a szemlélődők az egyházban. Ilyen értelemben ők a legszegényebbek imája, a szegények pedig az egyház.